

Ohrožení disidenti, protikorupční organizace i média. Zastavení pomoci USA tvrdě zasáhlo nezávislou občanskou společnost po celém světě

26.3.2025 - | Člověk v tísni

V Centru pro lidská práva a demokracii Člověka v tísni se dlouhodobě zaměřujeme především na ochranu a podporu disidentů. V důsledku této bezprecedentní situace jsme se rozhodli zvýšit finanční pomoc klíčovým organizacím, které zasáhlo zastavení amerického financování a které jsou pro občanskou společnost nenahraditelné.

Mezi ně patří například nezávislá média, která jsou pro některé jazykové menšiny jediným důvěryhodným zdrojem informací, nebo organizace s mnohaletými zkušenostmi v dokumentování porušování lidských práv. Úplné ukončení jejich činnosti by znamenalo, že část obyvatelstva by získávala informace výhradně z médií financovaných Ruskem a Čínou, nebo že by případy mučení zůstaly nezaznamenány a tedy i nepotrestány.

Chybějící prostředky budou mít zásadní dopad na působení občanské společnosti v totalitních a autoritářských režimech – včetně těch nejrepresivnějších jako je Kuba, Bělorusko, Vietnam – ale také na působení novinářů a protikorupčních aktivistů v zemích, kde čelí výhružkám a rizikům, jako jsou například Guatemala a Moldavsko. Tito lidé čelí obrovskému tlaku ze strany mocenských struktur, zastavení financování jejich situaci zhorší a bude těžkou ranou pro schopnost občanské společnosti rozvíjet se, zůstat aktivní a mít vliv.

Chci přispět na SOS Svoboda

Existenční krize pro občanskou společnost nejen v nedemokratických režimech po celém světě

Snažíme tyto mezery co nejlépe zaplnit, ale nedostatek zdrojů je významný a výpadek se nás také dotýká. Prostřednictvím fondu Lifeline spolufinancovaného z USA jsme například v loňském roce podpořili 27 organizací občanské společnosti. Pomohli jsme vytvořit síť útočišť pro disidenty v Latinské Americe nebo poskytnout právní pomoc politicky perzekvovaným ve Střední Asii, také jsme relokovali ohrožené aktivisty a poskytli jim humanitární pomoc.

Rozpočtové škrty mezi místními aktéry a partnerskými organizacemi v regionech, kde působíme, se pohybují od 40 % do 100 %. Jedná se o existenční krizi pro občanskou společnost působící v už tak extrémně represivním prostředí. Bez včasného zásahu a jiných zdrojů financování ztratí mnohé komunity přístup k nezávislým zdrojům zpráv a ochránci lidských práv se ocitnou v ohrožení života.

Změny povedou ke zrušení mnoha relokačních programů. Ukončení této pomoci dopadne na obhájce lidských práv na místech jako je Bělorusko, Venezuela a v dalších zemích, kde jim může hrozit věznění nebo smrt.

Jaký má dopad zastavení financování pro organizace a aktivisty občanské společnosti působící v represivním prostředí v zemích, kde působíme?

Východní Evropa a Střední Asie

V celém regionu byli nejvíce postižena média a organizace pro lidská práva klíčové pro demokratické procesy včetně spravedlivých a svobodných voleb. Schopnost občanské společnosti vyvažovat ruskou propagandu poskytováním spolehlivých a pravdivých informací je nyní významně omezena.

Složitá ekonomická situace v celém regionu spolu s probíhajícími konflikty, systémovou korupcí a silným vlivem oligarchů znamená, že aktéři v oblasti lidských práv a nezávislá média se historicky spoléhali na granty jako záchranné lano k přežití. Vzhledem k celkově nízkým příjmům běžné populace a tomu, že reklamní trhy jsou pod kontrolou politických zájmových skupin, jsou ale jejich možnosti fundraisingu extrémně omezené.

Ve východní Evropě, v zemích jako je Gruzie, Moldavsko a Ukrajina přišla podle našich partnerů v terénu nezávislá média a organizace pro lidská práva o 40 % až 90 % svého ročního rozpočtu. Financování pokrývalo základní výdaje jako jsou platy, nájmy, služby apod. Obzvláště znepokojující je situace v Gruzii, kde nezávislé organizace čelí rostoucím politickým represím a kde byly USA hlavním dárce. Moldavsko čekají tento rok parlamentní volby, které mohou rozhodnout o geopolitickém směřování země.

V Bělorusku a Rusku postihlo zmrazení financování zejména právní pomoc uvězněným novinářům a obhájcům lidských práv i jejich rodinám, podporu médiím v exilu a feministickým a LGBT+ projektům. Drtivá většina občanské společnosti z Běloruska a Ruska byla v posledních letech vytlačena do exilu a označena za zahraniční agenty nebo, jako celé LGBT+ hnutí, za extrémisty, což jim odřízlo přístup k fundraisingu mezi domácím publikem. Znamená to, že se spoléhali na mezinárodní granty jako zdroj stabilního příjmu. Očekává se, že kvůli zastavení americké finanční podpory bude zhruba sedm z deseti organizací občanské společnosti nuceno ukončit svou činnost.

Škrty ve financování nevyhnutelně povedou ke ztrátě pracovních míst, což zhorší pozici jednotlivců v exilu, zaměstnanci a jejich rodiny mohou ztratit víza a povolení k pobytu v nových zemích. Zmrazení podkopává jejich finanční stabilitu a bezpečnost, protože většina z nich se nemůže vrátit do Ruska nebo Běloruska kvůli probíhajícím represím.

Zastavení financování dopadlo drtivě i na organizace občanské společnosti ve Střední Asii, ztráty finančních prostředků se pohybují od poloviny do 100 % prostředků. Vážně zasaženy byla také LGBTQI+ iniciativy. V Ázerbájdžánu, kde probíhají od konce roku 2023 vládní represe, zmrazení financování z USA významně ovlivnilo občanskou společnost a nezávislá média. Obhájci lidských práv a nezávislí novináři, kteří se kvůli pronásledování přestěhovali do exilu, přišli o 50 až 80 % prostředků a nyní potřebují podporu k pokrytí svých každodenních životních nákladů.

Egypt a Libye

V Egyptě se po zmrazení financování z USA rozpočtové škrty v organizacích občanské společnosti pohybují od 60 do 100 %. Nejvíce se dotkly právní pomoci poskytované obhájcům lidských práv, novinářům, osobám nespravedlivě uvězněným za svobodu projevu a shromažďování. Některé organizace občanské společnosti také ztratily prostředky k převodu projektových financí do země (zahraniční financování je podle egyptského práva nezákonné). V Libyi došlo k obrovskému dopadu na služby poskytované migrantům, uprchlíkům a na monitorování podmínek v detenčních centrech.

Vietnam a Jihovýchodní Asie

Ve Vietnamu podle našich informací několik zavedených nevládních organizací přišlo o 50 až 60 % prostředků. V některých organizacích museli zaměstnanci přejít na dobrovolnické pozice.

Spojené státy byly hlavním zdrojem financí pro nevládní organizace v celé jihovýchodní Asii, zejména v Kambodži, Laosu, Myanmaru a Vietnamu. Nejhorší situace je v oblasti ochrany ohrožených osob. Například v Thajsku, které fungovalo jako bezpečný přístav pro relokaci a kde většina organizací pomáhajících uprchlíkům závisela na amerických penězích, se mnoho exulantů ocitlo v nejisté a ohrožující situaci. Lidé, kteří měli být přemístěni z Thajska do USA, zůstávají na místě bez vyhlídek na bezpečnější budoucnost a jsou vystaveni riziku pronásledování. Thajsko neposkytuje status uprchlíka a disidentům hrozí únosy a vydání do země, z které uprchli. Známy je případ z letošního února, kdy 40 ujghurských uprchlíků, kteří byli 10 let drženi v detenčním zařízení, bylo vydáno zpět do Číny.

Latinská Amerika

Škrty v americkém financování zasáhly tvrdě i Latinskou Ameriku. Z 95 programů na podporu opozičních organizací a politických vězňů v zemích jako Kuba, Nikaragua a Venezuela jich bylo zrušeno 92.

Nezávislá média v Nikaragui se ocitla na pokraji zániku. Nemají peníze na provoz, propouštějí zaměstnance a některá možná budou muset úplně skončit. Lidé v ohrožení zůstali bez pomoci, relokační programy pro obhájce lidských práv byly zastaveny. Bývalí političtí vězni z Nikaraguy, kteří našli útočiště v Guatemale, přišli o podporu na základní potřeby jako jídlo a bydlení.

V Kostarice propustili zaměstnance úřadu pro uprchlíky financovaných z amerického ministerstva zahraničí, což vede k dlouhým zpožděním při vyřizování žádostí o status uprchlíka. Organizace bojující za lidská práva musely zavřít kanceláře, přejít na práci z domova a zkrátit pracovní dobu.

<https://www.clovekvtisni.cz/ohrozeni-disidenti-protikorupcni-organizace-i-media-zastaveni-pomoci-us-a-tvrde-zasahlo-nezavislou-obcanskou-spolecnost-po-celem-svete-12455gp>